

РЕЦЕНЗИЯ

на дисертационния труд на тема

„ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА АУТСОРСИНГА В БЪЛГАРИЯ

(НА ПРИМЕРА НА ХОТЕЛИЕРСТВОТО)“

за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ в професионално направление 3.7. „Администрация и управление“, по докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“, разработен от Йигиталп Ялчън

Рецензент: проф. д. н. Севдалина Илиева Димитрова,

Национален военен университет “Васил Левски”, гр. Велико Търново,
съгласно Заповед на Ректора на ВСУ „Черноризец Храбър“ № 521 от 06.08.2021
година

Настоящата рецензия е изготвена в съответствие със *Закона за развитие на академичния състав на РБ, Правилника за приложение на ЗРАСРБ и Вътрешните правила за развитие на академичния състав на ВСУ „Черноризец Храбър”*

1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд на тема „Възможности за развитие на аутсорсинга в България (на примера на хотелиерството)“ с автор Йигиталп Ялчън, докторант редовна форма в катедра „Администрация, управление и политически науки“ при факултет „Международна икономика и администрация“ на ВСУ „Черноризец Храбър“, е представен за защита за присъждане на ОНС „доктор“ в област на висшето образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, професионално

направление 3.7. „Администрация и управление“, научна специалност „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

Темата на дисертационния труд е с обосновани научен проблем и актуалност, продиктувани от динамичните промени на бизнес средата, особено в условията на пандемична обстановка COVID-19, която постави редица бизнес структури пред сериозни предизвикателства за тяхното оцеляване. Сред тях най-осезателно е засегнат туристическият сектор в световен мащаб и в частност в България, белязан от значителен спад на туристическия поток – национален и чуждестранен, чувствително намаление на приходите, фалит за по-малки структури от сектори. Това обстоятелство изправи този ключов сектор за икономиката на страната ни и за световната икономика като цяло, пред избора за търсене на подходящи иновативни подходи за тяхното оптимизиране в организационно и икономическо отношение, които да допринесат за намаляване на оперативните разходи, изграждането на ефективни партньорства, редуцирането на сезонните колебания в бизнеса, привличането на инвестиции. Съобразно това е изведен научноизследователският проблем на дисертационния труд, обоснован с необходимостта от промяна на бизнес модела на хотелиерските предприятия в отговор на предизвикателствата на динамичната бизнес среда и възможностите за използването на аутсорсинга като инструмент на тази промяна.

Нееднозначността на решенията в тази насока е детерминирана от една страна с конкретизацията на обекта и предмета на изследване, а от друга – с необходимостта от теоретична концептуализация на аутсорсинга в хотелиерство, идентифициране и систематизиране на практико-приложните му проблеми и очертаване на насоките за оптимизиране на използването му за рационализиране на хотелиерския бизнес модел. На това основание е изведена изследователската теза в подкрепа на защитимостта на която е дефинирана основната цел на научните търсения на докторанта.

За постигането на целта и защитимостта на изследователската теза, са конкретизирани шест научноизследователски задачи. Обосновани са обектът (аутсорсингът в хотелиерството) и предметът на научното изследване в дисертационния труд (възможностите за приложимост на аутсорсинга в хотелиерството), обусловени са допустимите ограничения на изследвания в него научен проблем, произтичащи от информационната осигуреност, времевия период и обхвата на емпиричните изследвания, породени от съществуващата празнота в научното познание по разглежданата проблематика в България.

Прочитът на дисертационния труд е в подкрепа на твърдението за добра познаваемост на генезиса и състоянието на обоснования от автора научен проблем на дисертационния труд. Чрез систематизацията на съществуващата в научната област теоретико-методологическа обосновка на аутсорсинга и приложимостта му в хотелиерството, е защитено мнението на докторанта за повишаване на ефективността на хотелиерския бизнес преодоляване на отрицателните ефекти и намаляващата резултатност от промените в бизнес средата в пандемични условия. В подкрепа на това е избраната подходяща методология, състояща се от общоприложимите методи и инструментариум на научното познание, групирани в теоретико-методологичен и практико-приложен аспект: исторически и системен, анализ и синтез, сравнителен метод, анкетно проучване, SWOT-анализ, инструментариумът на статистическите и дескриптивните методи и за корелационен и регресионен анализ на статистическите данни, базирани на отчети и доклади на НСИ, Световната организация по туризъм, Евромонитор, Евростат и др.

Резултатите от аналитичните разчети за състоянието и проблемните области на аутсорсинга в българското хотелиерство са представени в завършен вид и на тяхна основа са генерирани възможностите за неговото оптимизиране и ефектите от рационализирането на управленските решения. Всичко това е постигнато в рамките на 245 страници основен текст и 88 стр. приложения, в т.ч. 50 таблици и 29 фигури.

Използваната литература включва 151 източника, от които 23 на български език, 121 - на английски език и 7 интернет източника, чиято научно-приложна стойност и авторитет на авторите не подлежат на съмнение.

Получените научни и научно-приложни резултати и приноси са в потвърждение на съответствието на темата на дисертационния труд със съдържанието на разработката.

II. ХАРАКТЕРИСТИКА И ОЦЕНКА НА СЪДЪРЖАНИЕТО НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Дисертационният труд на докторант Ялчън следва класическата структура - увод, три глави, заключение, библиография и приложения. Структурата отговаря на целта и поставените за решаване задачи.

В увода е посочена актуалността на разработвания научен проблем, неговата научна значимост и практическата му приложимост при аутсорсинг услугите за българското хотелиерство.

В първа глава научните търсения на докторанта са насочени към изследване на теоретико-методологическия обзор на аутсорсинга. Акцентите са върху еволюцията на аутсорсинга, същността, концепциите и факторите за развитие, етапите и формите на аутсорсинга и видовете аутсорсинг. Обосновани са възможностите за ефективни решения за приложимост на аутсорсинг услугите в хотелиерството съобразно спецификата на този бизнес сектор и произтичащите особености и области на приложение на аутсорсинга в хотелиерството. Изведена е методологията за изследване на възможностите за развитие на аутсорсинга в хотелиерството, като чрез приложимостта на модела на Болат и колектив за процеса за развитие на партньорските способности в дейностите на аутсорсинга на хотели и когнитивната карта за мотиваторите за аутсорсинг в хотелиерството и неговото въздействие на Нирода Фернан и Поурмина Шридиран, е предложен концептуален модел за анализ на ключовите компетентности на хотела според техния стратегически принос,

особеностите на прилагания аутсорсинг, и партньорските взаимоотношения, необходими за създаване на ефективен аутсорсинг. Конструирана е авторова методика с прилежащ методически инструментариум за емпирично проучване в национален контекст, на основата на който се обобщават силните страни на досегашните теоретични и практически разработки по изследвания проблем, съобразно конкретните за дадена страна предпоставки на изучаваното явление, явяващи се методологическа база за бъдещи систематични и комплексни проучвания в тази област.

Направените изследвания и изведените изводи в края на първа глава са в подкрепа на решаването на първите четири научно-изследователска задача.

Във втора глава е изследвано и анализирано развитието на аутсорсинга в България, с акцент на обема и структурата на хотелиерския бизнес и неговия принос в световната икономика. Чрез използването на индикаторите за ефективност на хотелиерския бизнес „средна дневна цена (ADR)“, „степен на заетост на даден хотел“ и „среден приход RevPAR“ в световен и регионален аспект, е защитима тезата на докторанта за възможностите на приложимост на аутсорсинга като изход и решение за поддържане на конкурентоспособността на хотелските предприятия в условията на криза. Чрез анализа на добрите практики на аутсорсинга в хотелиерството са изведени тенденциите в неговото приложение, като са обосновани плюсовете и минусите на отделните мениджърски сценарии и решения за избор на аутсорсваните дейности в хотелиерството. Анализирано е състоянието и особеностите на хотелиерството в България, като посредством SWOT анализ на неговия потенциал, проблемите и заплахите, пред които то е изправено, породени приоритетно от неговия сезонен характер и колебания. На това основание авторът поддържа тезата за приложимост на сезонния аутсорсинг и разширяване на обхвата на аутсорсваните дейности в българското хотелиерство като възможност за неговото

ефективно управление. Изводите от изследванията и анализите във втора глава са в подкрепа на решаването на петата научноизследователска задача.

Трета глава е с подчертан аналитико-приложен характер и дава насоки за усъвършенстване на аутсорсинга в българските хотели. На основата на сравнителния анализ и оценка на възможностите на аутсорсинга в българските хотели на база периода на експлоатация на хотелиерските обекти, тяхната локация, категоризация и капацитет, са обосновани перспективите за неговото развитие и са изведени проблемните области в тази насока. Познаването на проблемите за развитието на аутсорсинга в хотелиерството в България позволява да се рационализират управленските решения за неговото оптимизиране и повишаване на ефективността от аутсорсваните дейности в българските хотели. Решена е шестата научноизследователска задача.

Заклучението на дисертационния труд се явява обобщение на изследователско-аналитичната работа на докторанта, като очертаните тенденции, проблемни области и насоки за развитие и оптимизиране на аутсорсинга в българското хотелиерство, са в основата на създадения концептуален модел за приложение на аутсорсинга в хотелиерския бизнес в България като иновативен съвременен подход за преодоляване на сезонния характер и колебания в този бизнес сектор, неговото адаптиране към промените на бизнес средата, повишаване на неговото конкурентно предимство в условия на кризи и ефективен мениджмънт.

Научно-литературната осведоменост и компетентност на автора не търпи възражения. Подчертан е стремежът на автора за обобщаване на досегашни научни мнения и изследвания в процеса на тяхното многообразие и противоречиво развитие. В потвърждение е приложената библиографска справка по темата на дисертационния труд и професионалното ѝ използване от докторанта. Оформянето на списъка с използваните литературни източници и библиографското цитиране е съобразено със стандарт ISO 690/2011.

Достоверността на теоретичните резултати е базирана на проведените експериментални доказателства.

Изследванията, анализите, разработените методики, модели и предложения на докторанта са в подкрепа на съответствието на дисертационния труд към изискванията за проблемност и доказване на новост при извеждането на научните и научно-приложните резултати от изследванията в него, чиято положителна оценка не подлежи на съмнение.

III. ХАРАКТЕРИСТИКА НА НАУЧНИТЕ И НАУЧНО-ПРИЛОЖНИТЕ ПРИНОСИ В ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД. ДОСТОВЕРНОСТ НА МАТЕРИАЛА

Дисертационният труд е завършен, постигната е целта на изследването, научно-изследователските задачи са решени. Изложението е в логическа последователност, аналитично, базирано на подходяща специализирана литература и фактологически източници. Проучена е необходимата и в достатъчна степен специализирана литература и емпирична база на изследваната проблематика. Изследванията се основават на добрите практики, тенденции и приоритети на приложимост на аутсорсинг услугите в българското хотелиерство. Защитена е тезата за възможностите за разширяване на приложението на аутсорсинга в хотелиерството в България.

Научните и научно-приложните резултати от научните търсения на автора се основават на задълбоченото познаване и творческото адаптиране на съвременни научни теории и публикации по изследваната проблематика.

Получените научни резултати в дисертационния труд направените предложения от докторанта, ми дават сериозни основания да подкрепя посочените от кандидата претенции за приноси, които определям основно като научни и научноприложни и ги свързвам с постигнатите резултати.

Научни приноси:

1. Доразвита е и е обогатена теорията за аутсорсинга с обосновани специфики на приложение в структурите на туризма и българското хотелиерство.

2. Предложен е авторов подход за повишаване ефективността на използваните аутсорсинг услуги в българското хотелиерство, като е разработен теоретичен модел за надграждане на концепцията за аутсорсинг.

Научно-приложни приноси:

1. Разработена е методика за провеждане на проучване за състоянието на аутсорсинга в хотелиерството и тестване на научни хипотези относно приложението на аутсорсинга в хотелиерския бизнес модел.

2. Предложена е методика за анализ и оценка на ефективността от използването на аутсорсинг услуги в българското хотелиерство, базирана на емпирично изследване.

3. Научно обосновани са тенденциите в развитието на аутсорсинга в хотелиерството в динамично променящата се бизнес среда и са формулирани насоките за оптимизиране на възможностите за ефективен аутсорсинг в българското хотелиерство.

Научните и научно-приложните приноси от извършените изследвания в дисертационния труд се свеждат до доказване с нови средства на съществени и нови страни в съществуващи научни проблеми и теории. С тях се дообогатява теорията по аутсорсинг, разширява се познанието в областта на аутсорсинг услугите в българското хотелиерство.

Разработените методики и модел за анализ и избор на аутсорсинг услуги в българското хотелиерство, позволяват рационализирането на решенията за ефективно управление на този сектор от туристическия бизнес в кризисни условия и повишаване на неговата конкурентоспособност.

Получените резултати, приноси и препоръки могат да се използват в учебния процес при подготовката на студенти и в практиката на хотелиерството за оптимизиране на аутсорсинга и разширяване на неговия обхват.

Резултатите от извършените в дисертационния труд изследвания представляват лично дело на докторанта и очертават значимостта на постигнатите приноси за теорията и практиката на аутсорсинг услугите за българското хотелиерство. Те са добра основа за по-нататъшната научно-изследователска работа на докторанта Ялчън.

IV. АВТОРЕФЕРАТ И ПУБЛИКАЦИИ ПО ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД

Авторефератът е разработен съгласно изискванията и съдържа основни проблеми и насоки за тяхното решаване, посочени в дисертационния труд. Той дава пълна представа за научната стойност и практическата приложимост на постигнатите научни и научно-приложни резултати от докторанта.

Резултатите от изследванията на докторанта са апробирани чрез 4 публикации с характер на научни доклади, изнесени на научни конференции на НВУ „Васил Левски“ и показват задълбоченост и обхватност при подготовката и извършването на научноизследователския процес.

Докторант Ялчън изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на образователна и научна степен „доктор“ в област на висше образование 3 „Социални, стопански и правни науки“, ПН 3.7. „Администрация и управление“ с точков еквивалент 90 точки (50 точки за дисертационен труд по показатели от група „А“ и 40 точки за публикувани доклади в нереферирани списания с научно рецензиране по показател 4 от група „Г“).

Няма представени доказателства за използване и цитиране на публикациите на докторанта от други автори от страната и чужбина. Не са установени случаи на плагиатство.

IV. БЕЛЕЖКИ, ПРЕПОРЪКИ И ВЪПРОСИ

Положителните страни на дисертационния труд не изключват и някои допуснати пропуски в него, систематизирани по-скоро като препоръки:

- целесъобразна е по-голяма систематизация и конкретизация на научноизследователските задачи;
- препоръчително е в бъдещата си научна дейност докторант Ялчън да насочи публикационната си активност в международни реферирани и индексирани в световната научна мрежа издания.

Посочените бележки са с технически и дискуссионен характер, без да се отразяват върху значимостта на приносите в дисертационния труд. С тях не се намаляват достойнствата на дисертационния труд, но недопускането им би допринесло за по-голяма конкретика на изследванията и изводите.

V. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представеният дисертационен труд на тема „Възможности за развитие на аутсорсинга в България (на примера на хотелиерството)“, разработен от Йигиталп Ялчън, е завършен, задълбочен и добре оформен научен труд от изследването на актуален научен проблем, съдържащ значими за теорията и практиката научни и научно-приложни резултати и приноси. Същите са лично дело и в подкрепа на способността на автора самостоятелно да разработва важни за теорията и практиката проблеми, свързани с приложимостта на аутсорсинга в българското хотелиерство. Това ми дава основание за **положителна оценка** и считам, че същият ще бъде високо оценен от непредубедения читател и може да послужи като база за бъдещи изследвания.

Дисертационният труд отговаря на ЗРАСРБ, Правилника за неговото прилагане и нормативната уредба на ВСУ „Черноризец Храбър“. С убеденост предлагам на уважаемите членове на научното жури да се присъди на Йигиталп Ялчън придобиването на образователната и научна степен **“доктор”** в област 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7.

„Администрация и управление“, докторска програма „Организация и управление извън сферата на материалното производство“.

30. 08. 2020 г.

Рецензент:

гр.Велико Търново

Проф. д.н. Севдалина Димитрова